

The project tutorials presented a group of authors Kamenetz-Podolsk National University Ivan Ogienko, the main purpose of which is to ensure the conditions of formation of professional skills of future teachers of physics. Group of authors the first time in domestic and international practice justified and implemented technology binary target orientations (physics, methods of physics). The outlined approach, synthesizing in itself influences on technology management procedure is a prerequisite for the effectiveness of training (formation of a competency-philosophical qualities of future teacher).

Keywords: *innovative technologies, studies, sedate education, educational prognosis, standard measuring devices of quality of knowledges, objective control, management, effectiveness, competence, world view, are personality oriented.*

УДК 371.32.91(07)

ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ КЕРУВАННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

*Н. П. Басай, Інститут педагогіки
НАПН України, науковий співробітник лабораторії навчання іноземних мов
e-mail: labredko@ukr.net*

У статті розглядається проблема організації самостійної роботи з іноземної мови учнів старшої школи. Висвітлюється питання керування самостійною роботою старшокласників засобами підручника.

Ключові слова: *старша школа, самостійна робота, іноземна мова, засіб навчання, підручник.*

Постановка проблеми. Основним завданням сучасної школи є формування інтелектуально й соціально компетентної особистості, здатної самостійно творчо мислити і діяти, застосовувати набуті знання в нестандартних ситуаціях та готової до навчання протягом усього життя.

Проблема самостійної роботи учнів старшої школи є однією з найбільш актуальних. Успішне її вирішення вимагає особливої уваги, оскільки, як засвідчує шкільна практика, в повсякденній діяльності вчителя найбільше труднощів трапляється саме в організації та проведенні самостійної роботи учнів. У дослідженнях Б. П. Єсипова [5], П. І. Підкасистого [7] та інших

науковців зазначаються окремі причини такої ситуації: а) формування умінь і навичок самостійної роботи є одним з найскладніших видів діяльності педагога, що вимагає ретельної підготовки учителя і учнів; б) відсутність певної системи в діяльності учителя, спрямованій на формування в учнів умінь і навичок самостійної роботи; в) у шкільному навчально-виховному процесі спостерігається нерациональне співвідношення репродуктивних і продуктивних (творчих) видів самостійної діяльності. Усе це свідчить про необхідність певного перегляду технологій формування в учнів старших класів досвіду самостійної роботи у процесі вивчення іноземної мови відповідно до їхніх вікових особливостей і комунікативних потреб.

Аналіз останніх досліджень. Розробленню науково-теоретичних засад організації самостійної роботи (визначенню сутності, структури та впливу самостійної роботи на якість навчання) присвячені дослідження Б. П. Єсіпова, П. І. Підкасистого, Р. Б. Сроди, А. В. Усової, Т. І. Шамової та інших науковців; вивченню психологічного аспекту самостійної пізнавальної діяльності, психологічної готовності учнів до самостійної роботи та самоосвіти присвячені роботи Д. Б. Богоявленської, П. Я. Гальперіна, Г. С. Костюка, О. М. Леонтєва, Н. О. Менчинської, Т. Л. Панченко, А. В. Петровського, К. К. Платонова, С. Л. Рубінштейна та інших; педагогічні умови організації самостійної роботи учнів та студентів у навчанні різних дисциплін є предметом дисертаційних досліджень В. М. Буринського, Н. В. Ванжи, С. М. Григулич, К. В. Змієвської, Т. М. Лободи, В. В. Молодцової, В. Д. Моза, О. О. Пінського та інших.

У теоретичному плані питання методичного керування самостійною роботою старшокласників з іноземної мови досі розробляються, а тому поки що не існує однозначного їх розуміння. К. Б. Єсіпович зазначає, що керування навчальною діяльністю є комплексною цілеспрямованою системою засобів методичного і психолого-педагогічного забезпечення навчального процесу, яка «сприяє раціональній організації і активізації як окремих навчальних дій учнів, так і їхній навчальній діяльності в цілому, а також створює орієнтири для формування в учнів прийомів, навичок і вмінь самостійної роботи» [6, 83]. Вона вважає, що будь-який засіб навчання може бути засобом керування, і поряд із підручником, дидактичними матеріалами, схемами, алгоритмами, інструкціями відносить до цієї категорії навчальну програму, книгу для вчителя, довідкову літературу. Авторка обґрунтовує це тим, що через перші здійснюється безпосереднє керування учнями, а через другі, адресовані вчителю, через його діяльність відбувається управління навчальним процесом.

Нова освітня парадигма передбачає використання таких засобів навчання, які б були ефективним механізмом забезпечення самостійної роботи старшокласників з іноземної мови у навчальному процесі. Але перш ніж говорити про сутність проблеми забезпечення самостійності старшокласників, необхідно уточнити зміст поняття «засіб навчання».

Засоби навчання – в широкому розумінні – визначаються як такі, що полегшують процес навчання і оволодіння іноземною мовою. А. М. Щукін зазначає, що це «комплекс навчальних посібників і технічних приладів, за допомогою яких здійснюється керування діяльністю викладача з навчання мови і діяльністю учнів з оволодіння мовою» [13, 225].

За змістом виділяють дидактичні засоби для вчителя і для учнів. Перша група забезпечує організацію навчальних занять з іноземної мови, а друга – адресована учням, щоб допомогти їм оволодівати іноземною мовою. Ця група й отримала назву «засоби навчання». О. М. Шамоєв зазначає, що для кожного рівня оволодіння мовним і мовленнєвим матеріалом важливо передбачити зв'язок засобів навчання, спрямованих на виконання завдань навчання, вже на етапі проектування [12].

Мета статті – розглянути засоби навчання, які доцільно використовувати для організації самостійної роботи з іноземної мови старшокласників і які призначені безпосередньо для учнів, насамперед – це підручник.

Основна частина. Розглядаючи підручник як модель системи навчання [4], об'єктивно необхідно уміщувати в ньому види діяльності учнів, які вони мають виконувати самостійно: або дома – без безпосереднього контакту з учителем, або на уроці – під опосередкованим керівництвом учителя, що здійснюється через спеціальні навчальні матеріали чи засоби.

Самостійна робота з підручником передбачає роботу з текстами, довідниками, що містяться в ньому, системою вправ, через яку реалізуються цілі навчання, організацію проектної роботи тощо.

Робота з текстами підручника має організовуватися в такий спосіб, щоб учні свідомо і самостійно здобували певні знання, а не просто прочитували, а потім переказували зміст пропонованих текстів. Вона повинна здійснюватися за чітко продуманою системою навчальних завдань: пошук у тексті відповідей на задалегідь поставлені запитання; порівняння і зіставлення певних фактів, про які йдеться в тексті (наприклад, під час опрацювання тексту про проблеми стосунків батьків і дітей в Німеччині у підручнику з німецької мови [3, 24] учням пропонується порівняти їх з проблемами таких стосунків в Україні); аргументація правил, на основі яких виконуються пропоновані вправи; заповнення різноманітних таблиць, формулярів за матеріалом підручника [10, с. 80, 104, 128]; прочитати текст і позначити в ньому ту інформацію, яка є для них новою, або ту, яку вони вже отримали під час вивчення інших предметів, – це далеко не повний перелік можливих завдань під час роботи з підручником.

Г. В. Рогова вважає тексти підручника джерелом інформації і розглядає їх також як довідковий матеріал. Вона підкреслює, що «учням потрібно прищеплювати ставлення до тексту як авторитетного джерела, який є носієм не лише змістово-сислової інформації, але й лінгвістичної» [11, 228]. У будь-якому тексті підручника лексико-граматичний матеріал подано в

природних зв'язках, які зумовлені комунікативними завданнями. Тому потрібно спонукати учнів до дослідницького пошуку для отримання необхідної інформації. Так, наприклад, у тексті підручника німецької мови для 10-го класу [2, 131] учні самостійно знаходять інформацію про дієприкметник *Partizip I*, який утворюється від основи дієслова шляхом додавання суфіксів *-end* або *-nd*. У реченні цей дієприкметник вживається як означення або як обставина способу дії. Роботу з цим граматичним явищем доцільно організувати за «правилом SOS», яке складається з трьох етапів: *Sammeln – Ordnen – Systematisieren*. Звичайно ж, учитель може сам систематизувати риси спільності та відмінності, сформулювати правило і піднести його учням в готовому вигляді. Але якщо ця ж робота буде виконана учнями самостійно, навчальний ефект буде набагато інтенсивнішим.

Отже, на першому етапі – *sammeln* – учні повинні підкреслити в тексті дієприкметники *Partizip I* і визначити, які з них схожі за своєю структурою. Другий крок – *ordnen* – передбачає впорядкування цих дієприкметників, тобто учні фактично повинні розділити їх на 2 групи. Третій етап – *systematisieren*. Учні аналізують згруповані дієприкметники, знаходять граматичні закономірності, формують правило та записують його у вигляді схеми, таблиці або з допомогою символів.

Таким чином, використання «правила SOS» підвищує активність учнів, самостійність, розвиває навички аналізу та синтезу. Застосовуючи його, учні легко засвоюють нове граматичне явище, самостійно формують правило, візуалізують його з допомогою схеми або малюнка і застосовують потім нову граматичну конструкцію при вирішенні конкретної комунікативної задачі.

Складнішою є робота з текстами для домашнього читання, вміщеними у деяких вітчизняних підручниках, оскільки вони є більшими за обсягом і можуть містити певну кількість незнайомих слів. Але така робота повинна здійснюватися обов'язково, оскільки вченими давно доведено, що той, хто багато читає іноземною мовою, краще спілкується нею, порівняно з тим, хто нічого не читає. Адже під час читання відбувається внутрішнє проговорювання, і це сприяє розвитку усного мовлення. Читання також сприяє розвитку писемного мовлення, оскільки під час читання учні запам'ятовують правопис багатьох слів (звичайно, це більшою мірою стосується тих, у кого більше розвинена зорова пам'ять). Під час читання таких текстів учень не завжди може чітко усвідомити їх зміст і з'ясувати найбільш суттєве, не маючи можливості переконатися у достовірності прочитаного, також не зовсім вірно він може зрозуміти його. Для цього, наприклад, в підручнику з німецької мови для 10-го класу [2, с. 59, 83, 108, 138-139, 164-165, 192-193, 221] подано необхідні виноски, до ознайомлення з якими потрібно привчати учнів, оскільки деякі з них з метою заощадження часу просто їх ігнорують.

Мета самостійної роботи з текстами для домашнього читання не повинна зводитися до запам'ятовування певних слів і переказу змісту. Учні

вибирають з тексту те, що потрібно для виконання поставленого завдання. Цього можна досягти з допомогою вправ, які, як правило, подаються в кінці тексту і самостійно виконуються учнями вдома. Такі вправи допомагають краще зрозуміти зміст тексту, вони є опорними для обговорення прочитаного в класі. Наведемо окремі приклади з підручників німецької мови для старшої школи [2; 3].

Was passt zusammen? Verbinde zwei Teile des Satzes.

(Що підходить за змістом? З'єднай дві частини речення.)

(Deutsch 10, с. 84)

Прочитавши текст, учні виконують завдання на перевірку розуміння його змісту. Для цього їм потрібно визначити, які дві подані частини речення після їх поєднання відповідатимуть змісту прочитаного.

Wie steht es im Text? Wähle die richtige Variante.

(Як зазначено в тексті? Вибери правильний варіант.)

(Guten Tag! 11, с. 176)

У цьому завданні учні обирають правильний варіант із поданих трьох, який відповідає змісту тексту.

Доцільно також запропонувати учням інші тестові завдання, які дають можливість оцінити рівень розуміння тексту. Якщо таких завдань немає в підручнику, то вчителю доцільно самому їх скласти. Учні можуть виконувати їх удома і потім результати перевірити за ключами (у випадку, якщо вони є). Якщо перевірка розуміння прочитаного проводиться вчителем, то він може готувати тестові завдання на спеціальних картках, роздавши їх учням. Приклади таких завдань містяться у підручниках з німецької мови для старшої школи [2; 3].

Lies den Text noch einmal. Was ist richtig?

(Прочитай текст ще раз. Визнач, що є правильним?)

(Deutsch 10, с. 165)

Welche Sätze entsprechen dem Inhalt der Sage? Wähle sie.

(Які речення відповідають змісту легенди? Вибери їх.)

(Guten Tag! 11, с. 164)

Важко переоцінити роботу з довідковою літературою, яка міститься в підручнику (до неї належать граматичний і країнознавчий довідники, двомовний словник, список неправильних дієслів тощо). Матеріали цих довідників, як правило, спеціально дібрані і препаровані відповідно до чинної навчальної програми для старшої школи і співвіднесені з віковими особливостями учнів та їхнім досвідом вивчення іноземної мови. Всі пояснення подано в доступній формі, учні зможуть використовувати їх під час самостійної роботи. Так у кінці підручника з німецької мови для 11-го класу [3] (с. 178-255) розміщено граматичний довідник з відповідними вправами, список основних форм дієслів, двомовні словники, які учні використовуватимуть під час самостійної роботи.

У сфері навчання іноземних мов самостійна робота на уроках зазвичай пов'язується з розвитком автономії учнів, зокрема з формуванням у них умінь і навичок в говорінні, аудіюванні, читанні, письмі. Навчання говоріння – одне з основних практичних завдань навчання іноземної мови в школі. Відповідно до вимог навчальної програми в старших класах вдосконалюються і розвиваються навички і вміння говоріння, сформовані в основній школі, розширюються сфери спілкування учнів і обсяг їхніх висловлень у монологічній і діалогічній формах завдяки новим темам і новому лексичному матеріалу. Самостійна робота старшокласників у процесі навчання говоріння полягає, головним чином, у підготовці висловлення, у самостійному здобуванні інформації, яка в адекватному або трансформованому вигляді становитиме зміст підготовленого висловлення у формі монологу або діалогу в організованій учителем навчально-комунікативній діяльності. Наведемо окремі приклади вправ для формування навичок і умінь говоріння з підручників німецької мови [1; 2; 3] для старшої школи.

Du magst keinen Sport. Du hast andere Interessen. Welche? Erzähl darüber deinen Mitschülern. Überzeug sie, dass dein Hobby nicht weniger interessant ist als der Sport.

(Ти не любиш спорт. У тебе інші інтереси. Які? Розкажи про це своїм однокласникам. Переконай їх, що твоє захоплення не менш цікаве, ніж спорт.)

(Guten Tag! 10, с. 45).

Suche Informationen über die Geschichte deiner Region und erzähl in der nächsten Stunde deinen Mitschülern darüber. Sprich nach den folgenden Punkten.

(Знайди інформацію про твоїй регіон і на наступному уроці розкажи своїм однокласникам про нього. Розповідай за такими пунктами.)

- Wie heißt deine Region?
- Was prägt ihre früheste Geschichte?
- Welche Rolle spielte deine Region in der Geschichte der Ukraine?
- Was gibt es Besonderes in der Geschichte deiner Region?
- Welche Traditionen werden in deiner Region gepflegt?
- Wie ist die Gegenwart deiner Region?

(Guten Tag! 11, с. 124).

Сучасний етап розвитку вітчизняної методики характеризується підвищеним інтересом до проблеми використання методу проєктів, зокрема, в навчанні іноземної мови. Цей метод допомагає оптимізувати процес навчання в школі, розвивати навички самостійної роботи старшокласників. Проєктна діяльність забезпечує можливість самовизначення учнів, що особливо важливо для особистості, яка формується. Вона реалізується на основі таких принципів: *особистісної орієнтації*, який дозволяє максимально реалізовувати індивідуальні особливості учнів через такі форми організації

роботи, як робота в парах і малих групах; *доступності і посильності*, який реалізується за рахунок вибору пізнавального змісту навчання з урахуванням вікових особливостей і пізнавальних інтересів учнів.

Позитивна якість цього методу полягає в тому, що він:

- дозволяє залучити кожного учня до роботи в групі з отриманням остаточно сформованого соціально значущого для них результату;
- стимулює інтереси учнів через творчі завдання, які потребують роботи уваги;
- дає можливість усім учасникам діяльності використовувати та інтерпретувати отриману інформацію, а не просто заучувати її [8].

Кожний проект передбачає вироблення своєї стратегії і тактики виконання, організації діяльності учнів, оцінювання результатів роботи. Продемонструємо приклад проекту з екологічної теми, що запропонований змістом підручника з німецької мови для старшої школи [2].

Projektarbeit

1. a) Wählt für eure Projektarbeit eines von diesen Themen.

(Виберіть для вашої проектної роботи одну з цих тем.)

b) Sucht in den Massenmedien Informationen zum gewählten Thema.

(Пошукайте інформацію до обраної теми в засобах масової інформації.)

2. Fasst die Resultate der Suche zusammen.

(Підсумуйте результати пошуку.)

a) Sammelt Bilder und Fotos zum gewählten Thema.

(Доберіть малюнки і фотографії до обраної теми.)

b) Schreibt kurze Texte zum gewählten Thema.

(Напишіть короткі тексти до обраної теми.)

c) Macht ein Poster mit den Texten und Bildern / Fotos.

(Оформіть плакат з текстами і малюнками / фотографіями.)

3. Macht eine Präsentation eures Projekts. Zeigt das Poster euren Mitschülern und präsentiert die Resultate.

(Зробіть презентацію вашого проекту. Покажіть плакат своїм однокласникам і продемонструйте результати.)

4. Was findet ihr an eurer Projektarbeit interessant? Diskutiert in der Klasse.

(Що цікавого ви знаходите в своєму проекті? Обговоріть це в класі.)

(Deutsch 10, s. 197)

Після презентації проекту передбачається загальна дискусія, яку вчитель повинен ретельно продумати, а для цього заздалегідь ознайомитися з результатами виконання проекту. Окрім того, вчителю доцільно під час презентації проекту учнями проаналізувати їхні висловлення, простежити за тим, як вони засвоїли лексику, чи правильно вживають граматичні струк-

тури, а також оцінити усі відповіді. Необхідно з'ясувати в учнів, чи справдилися їхні очікування у зв'язку з виконанням проекту, і разом пошукати шляхи вдосконалення цього виду діяльності. Важливо, щоб учні побачили позитивний досвід у процесі презентації. Робота над проектом допомагає учням проявити себе з найкращого боку. В них є можливість продемонструвати свої організаторські здібності, приховані таланти, а також уміння самостійно здобувати знання, що є суттєвим моментом для організації процесу навчання учнів старшої школи. Метод проектів є важливою формою ефективно організації самостійної роботи старшокласників, а тому авторам варто передбачити у змісті підручників можливість його застосування.

Висновки. Ефективність самостійної роботи старшокласників з іноземної мови може бути підвищена за рахунок використання підручника, побудованого з дотриманням дидактичних принципів навчання іноземної мови в старшій школі. Робота з підручником допомагає формуванню навичок самостійної роботи учнів і сприяє розвитку їхньої розумової діяльності. А такі види діяльності вимагають від них акумулювання різних аспектів набутого мовного, мовленнєвого і загальнонавчального досвіду, здатності орієнтуватись у доборі доцільних мовних та інформаційних засобів для продукування висловлювання. Використання підручника дає можливість на кожному уроці значно збільшити питому вагу самостійної роботи учнів під керівництвом учителя, що сприяє активізації навчальної діяльності з іноземної мови.

Література

1. Басай Н. П. Німецька мова. Добрий день! : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. (9-й рік навчання, рівень стандарту) / Надія Басай. – К.: Освіта, 2011. – 240 с.
2. Басай Н. П. Німецька мова. : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. (9-й рік навчання, академ. рівень) / Надія Басай. – К.: Освіта, 2010. – 304 с.
3. Басай Н. П. Німецька мова. Добрий день! : підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. (10-й рік навчання, рівень стандарту, академ. рівень) / Надія Басай. – К.: Освіта, 2011. – 352 с.
4. Бим И. Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе. Проблемы и перспективы / И. Л. Бим. – М.: Просвещение, 1988. – 256 с.
5. Есипов Б. П. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Б. П. Есипов. – М.: Учпедгиз, 1961. – 123 с.
6. Есипович К. Б. Управление познавательной деятельностью учащихся при изучении иностранного языка в средней школе / К. Б. Есипович – М.: Просвещение, 1988. – 191 с.
7. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении: теоретико-экспериментальное исследование / П. И. Пидкасистый. – М.: Педагогика, 1980. – 240 с.

8. Полат Е. С. Метод проектов на уроке иностранного языка / Е. С. Полат // Иностр. языки в школе. – №2. – 2000. – С. 3-10; №3. – 2000. – С. 9-10.

9. Редько В. Г. Іспанська мова : підруч. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. (9-й рік навчання) / В. Г. Редько, В. І. Береславська. – К.: Генеза, 2010. – 256 с.

10. Редько В. Г. Іспанська мова : підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. (10-й рік навчання) / В. Г. Редько, В. І. Береславська. – К.: Генеза, 2011. – 240 с.

11. Рогова Г. М. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – М.: Просвещение, 1991. – 287 с.

12. Шамо́в А. Н. Методика обучения иностранным языкам: теоретический курс : учеб. пособие. / А. Н. Шамо́в. – Н. Новгород: НГЛУ им. Н. А. Добролюбова, 2012. – 288 с.

13. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь / А. Н. Щукин. – М.: Астрель: АСТ: Хранитель, 2007. – 746 с.

References

1. Basai N. P. Nimetska mova. Dobryi den! : pidruch. dlia 10. kl. zahalnoosvit. navch. sakl. (9-yi rik navchannia, riven standartu) / Nadiia Basai. – K.: Osvita, 2011. – 240 p.

2. Basai N. P. Nimetska mova : pidruch. dlia 10. kl. zahalnoosvit. navch. sakl. (9-yi rik navchannia, akadem. riven) / Nadiia Basai. – K.: Osvita, 2010. – 304 p.

3. Basai N. P. Nimetska mova. Dobryi den! : pidruch. dlia 11. kl. zahalnoosvit. navch. sakl. (10-yi rik navchannia, riven standartu) / Nadiia Basai. – K.: Osvita, 2011. – 352 p.

4. Bim I. L. Teoriia i praktika obuchenii nemetskomu yaziku v srednei shkole. Problemy i perspektivy / I. L. Bim. – M.: Prosveshchenie, 1988. – 256 p.

5. Yesipov B. P. Samostoiatelnaia rabota uchashchichsia na urokakh / B. P. Yesipov. – M.: Uchpedhis, 1961. – 123 p.

6. Yesipovich K. B. Upravleniie posnavatelnoi deiatelnosti uchashchisia pri izuchenii inostrannogo yasika v srednei shkole / K. B. Yesipovich. – M.: Prosveshchenie, 1988. – 191p.

7. Pidkasisty P. I. Samostoiatelnaia posnavatelnaia deiatelnost shkolnikov v obuchenii: Teoretiko-eksperimentalnoie issledovaniie / P. I. Pidkasisty. – M.: Pedahohika, 1980. – 240 p.

8. Polat E. S. Metod proektov na uroke inostrannogo yasika / E. S. Polat // Inostr. yasyki v shkole. – №2. – 2000. – P.3-10; №3. – 2000. – P. 9-10

9. Redko V. H. Ispanska mova : pidruch. dlya 10. kl. zahalnoosvit. navch. sakl. (9-y rik navchannya) / Redko V. H., V. I. Bereslavska. – K.: Henesa, 2010. – 256 p.

10. Redko V. H. Ispanska mova : pidruch. dlya 11. kl. zahalnoosvit. navch. sakl. (10-y rik navchannya) / Redko V. H., V. I. Bereslavska. – K.: Henesa, 2011. – 240 p.

11. Rohova G. M. Metodika obucheniya inostrannym yasikam v sredney shkole / G. M. Rohova, F. M. Rabinovich, T. E. Sakharova. – М.: Prosveshchenie, 1991. – 287 p.
12. Shamov A. N. Metodika obucheniya inostrannym yasikam: teoreticheskii kurs: ucheb. posobiye / A. N. Shamov. – N. Novhorod: NGLU im. N. A. Dobroliubova, 2012. – 288 p.
13. Shchukin A. N. Linhvodidakticheskii entsiklopedicheskii slovar / A. N. Shchukin. – М.: Astrel: AST: Khranitel, 2007. – 746 p.

Н. П. Басай

УЧЕБНИК КАК СРЕДСТВО ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТАРШЕКЛАСНИКОВ ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

В статье рассматривается проблема управления самостоятельной работой старшекласников по иностранному языку средствами учебника. Автор анализирует понимание термина «средства обучения» и рассматривает только те средства, которые можно использовать для организации самостоятельной работы старшекласников по иностранному языку и которые предназначены непосредственно для учащихся, а именно учебник.

Работу с учебником следует организовывать так, чтобы учащиеся осознанно и самостоятельно овладевали знаниями; она должна осуществляться по четко продуманной системе заданий. Самостоятельная работа с текстами для домашнего чтения проводится с помощью упражнений, которые подаются в конце текста и выполняются учащимися самостоятельно дома.

Учебники для старшей школы содержат справочные материалы, специально отобранные и препарированные в соответствии с действующей учебной программой и соотношенные с возрастными особенностями учащихся и их опытом изучения иностранного языка, которые они смогут использовать во время самостоятельной работы.

Автор выделяет проектный метод как помогающий оптимизировать процесс обучения в школе, развивать навыки самостоятельной работы старшекласников и демонстрирует примеры проектов по экологической теме в учебниках немецкого языка для старшей школы.

Учебник, сконструированный с соблюдением дидактических принципов обучения иностранному языку в старшей школе, будет способствовать эффективности самостоятельной работы старшекласников по иностранному языку. Работа с таким учебником поможет формированию навыков самостоятельной работы учащихся и будет способствовать развитию их мыслительной деятельности.

Ключевые слова: старшая школа, самостоятельная работа, иностранный язык, средство обучения, учебник.

N. P. Basai

A TEXTBOOK AS A MEANS OF MANAGING PUPILS' INDEPENDENT WORK IN A FOREIGN LANGUAGE.

The article deals with the problem of managing upper schoolchildren's independent work in a foreign language by means of a textbook. The author analyzes the understanding of the term «teaching aids», and examines only those tools which can be used for organizing upper pupils' independent work in a foreign language and are intended specifically for them, that is, a textbook.

It's necessary to organize the work with a textbook in such a way that pupils would acquire knowledge consciously and independently; it should be performed by well-designed system of educational tasks. Independent work with texts for home reading is conducting by means of exercises that are given at the end of the text and are done by schoolchildren independently at home.

The textbooks for the upper school have reference materials, which are specially selected and prepared according to the current curriculum and are correlated with pupils' age characteristics and their experience in studying a foreign language, and which can be used by them during independent work.

The author identifies a project as a method that helps to optimize teaching process in school, to develop the skills of upper pupils' independent work and the author's examples of projects on environmental themes in the textbooks of German for upper school are given.

The textbook, which is constructed on the didactic principles of teaching a foreign language in upper school, will promote the efficiency of upper schoolchildren's independent work in a foreign language. The work with such a textbook will help in forming the skills of pupils' independent work and contribute to the development of their intellectual activities.

Keywords: *upper school, independent work, foreign language, teaching aid, textbook.*